

Kärnkraften – ”Den gemensamma

Kärnkraften är en tidsinställd bomb – Avveckla nu! var rubriken för den kongress som Läkare mot kärnvapen anordnade i Berlin den 8-10 april. Förutom sambandet mellan kärnkraft och kärnvapen hamnade fokus på den pågående katastrofen i Fukushima.

”Det handlar inte om någon olycka. Fukushima är ett atombombangrepp!” Den spåda läkaren Katsumi Furitsu grät inför hundratals kollegor från hela världen och det tog en lång stund innan hon kunde fortsätta, men salen var dödyst.

Dr. Furitsu blev genetiker för att kunna hjälpa atombombs-offren och har behandlat överlevande från Hiroshima liksom barn och vuxna från Tjernobyl. Till kongressen kom hon direkt från Fukushima och kampanjarbete med Läkare mot kärnvapen i Japan.

Katastrofen fortsätter

Hittills har skadeverkningarna från Fukushima bara varit en tiondel av Tjernobyl, men katastrofen pågår, och dess följder kan komma att vida överstiga Tjernobyls. Det måste hållas i åtanke att medan området kring Tjernobyl är glesbefolkat är Japan tätbefolkat. Den pågående katastrofen angav tonen för kongressen som den tyska avdelningen av IPPNW, Läkare

mot kärnvapen (International Physicians for the Prevention of Nuclear War) anordnade i Berlin 8-10 april.

IPPNW har över hundratals medlemmar i sextio länder och fick Nobels fredspris 1985. Sambandet mellan kärnkraft och kärnvapen togs upp åtskilliga gånger under kongressen och alla verkade överens. Den tyska organisationen var mycket tydlig om sambandet mellan kärnkraft/kärnvapen och hela kedjan uranbrytning-kärnkraft-kärnvapen-avfall och i kravet att stoppa användning av uranvapen.

Ett återkommande tema var WHO:s (Världshälsoorganisationens) systematiska nedtonande och förnekande av farorna med kärnkraft. Grundorsaken är överenskommelsen med IAEA (Internationella atomenergiorganet) från 1959 att WHO inte får företa något som kan förhindra den ”civila kärnkraftens utbyggnad”. Överenskommelsen hindrar WHO från att publicera något om uranbrytning eller om ammunition. Frånvaron av

Dr. Katsumi Furitsu kom direkt från Fukushima. Hennes anförande möttes av applåder.

studier och, ännu mera, av ett ställningstagande rörande resturanvapen har med detta göra.

Vapen med rest-uran

Winfred Eisenberg, pediatriker, specialiserad på lågdosstrålningens effekt på barn, redogjorde för 96 vetenskapliga artiklar om rest-uran från åren 2002-9. Alla pekar i samma riktning:

ammunitionen förorsakar cancer, missbildningar och andra sjukdomar. Tyvärr finns inga epidemiologiska studier för det går inte att få anslag för sådan forskning, och det som skrivits i Irak tas inte in i vetenskapliga tidskrifter. Boforstillverkade vapen har bevisligen använts till beskjutningar med rest-uran. Ett minimum av anständighet skulle

kräva att Bofors medverkar till att ”städa upp efter sig”, det vill säga skaffa bort det farliga materialet och att behandla de drabbade.

Keith Baverstock ledde strålskyddsprogrammet inom Världshälsoorganisationen 1991 - 2003 och fick uppdraget att studera effekterna av rest-uranvapen. När han emellertid kom fram

DU-vapen: oförenligt med folkrätten

Kärnkraften sätter freden i fara. Den teknologi som används för kärnkraft är också en förutsättning för att utveckla kärnvapen. På så sätt ökar risken för spridning och av samma anledning ökar antalet kärnvapenstater. För att hindra krig är det nödvändigt att avveckla kärnkraften och att ersätta den med ett decentraliserat system av förnyelsebar energi.

Naturligt uran innehåller 0,7 procent uran-235 och 99,2 procent uran-238. Resten är andra uranisotoper. Vid tillverkning av kärnbränsle anrikas man (tar vara på) uran-235. Restprodukten blir det som kallas utarmat uran (DU). DU är en silvergrå metall med hög täthet och den är så gott som oförstörbar, eftersom halveringstiden är 4,5 miljarder år. Vid det naturliga sönderfallet bildas strålning som till största delen är av en typ som har kort verkningsradie och låg genomtränglighet. Men när DU-partiklar väl kommit in i kroppen finns inget skydd.

USA har 70 000 ton DU i lager – en mängd som ökar och som de gärna vill bli av med. Vapentillverkarna får det gratis. Den rikliga tillgången, det låga priset och den höga densiteten gör att utarmat uran kan användas i

vapen. Att DU är så effektivt pansarbrytande kommer sig inte enbart av tätheten utan också av dess höga temperatur när den träffar.

DU-vapen användes för första gången i Gulfkriget och därefter i före detta Jugoslavien, Afghanistan och nu i Irak i allt större mängder. En enda så kallad Bunker buster har 1,5 ton av ämnet. Förutom USA använder Storbritannien antagligen detta vapen.

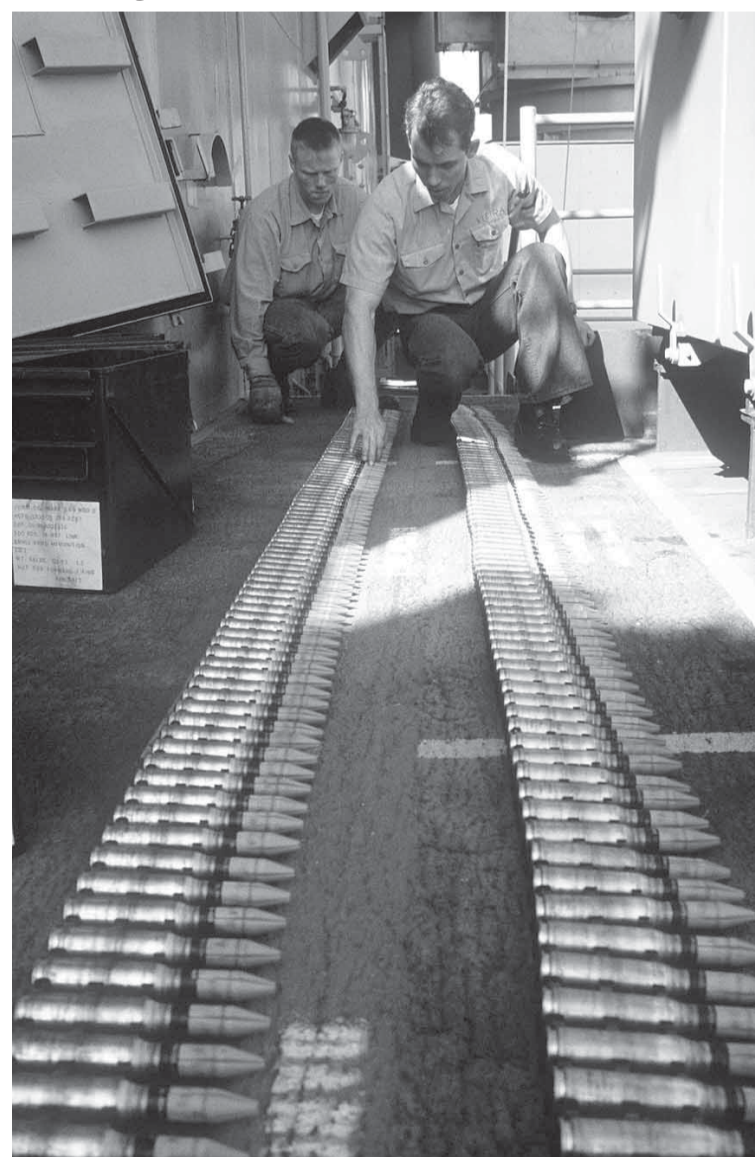
Vapnen har en enorm sprängkraft. Ett skott kan gå rakt genom tre stridsvagnar och in i en husvägg därefter. En Bunker buster kan borra sig ned tio meter genom granit eller armerad betong och explodera.

Det giftiga och radioaktiva ämnet sprids med luften och grundvattnet.

Det är främst inandning som utgör en fara. Partiklar kan fastna i lungorna och inhalation ökar därmed risken för lungcancer och vid höga doser finns en risk för lungfibros. Inandade partiklar kan dessutom från lungorna komma ut i blodbanan och föras till andra organ varvid den njurtoxiska effekten är mest dokumenterad. Den ammunition där DU ingår kan dessutom innehålla såväl högstrålande uran-235 som plutonium, det

giftigaste ämne som finns på jorden. Ett och ett halvt kilo räcker att ta död på jordens hela befolkning.

Användningen av DU-vapen strider mot en rad FN-konventioner, Genèvekonventioner och internationella avtal inbegripet Ickespridningsavtalet och Provstoppsavtalet. Att DU inte nämns specifikt beror på att sådana vapen inte var kända när de avtalen slöts. FN:s särskilda kommitté om mänskliga rättigheter fastställde redan 1996 att användningen av DU-vapen var ”oförenligt med folkrätten” (rapport från augusti 2002). EU-parlamentet har med överväldigande majoritet röstat för ett omedelbart stopp på DU-vapen och det har också den internationella läkarorganisationen mot kärnvapen, IPPNW, gjort. FN:s generalförsamling har på initiativ av Indonesien och Kuba vid tre årliga möten tagit upp frågan och senast 2010 med 141 röster mot fem krävt en undersökning med sikte på att stoppa användningen av rest-uran. Sverige lade ner sin röst, medan Belgiens parlament liksom Costa Rica i lag har förbjudit tillverkning och användning av DU-vapen.

Gabor Tiroler DU-ammunition inspekteras innan laddning.

fienden”

till att deras skadeverkningar var enorma både utanför själva krigsområdena och långt efter de krig de använts i, då fick han inte fortsätta och hans rapport beslagtogs. Detta har han berättat om på ARK:s (Aktionsgruppen mot radioaktiv krigsföring) vetenskapliga konferenser i Stockholm. Baverstock tyckte att det var meningslöst att försöka få WHO till att göra någon undersökning eller att uttala sig mot de vapnen.

Trots svårigheterna att få forska om vapnen ansåg både Eisenberg och Baverstock att det redan finns tillräckliga kunskaper om och bevis för riskerna med DU (depleted uranium) för att stoppa dess användning. Försiktighetsprincipen, som man tidigare hänvisat till, är överspelad. Tyska IPPNW kräver uttryckligen att dessa vapen förbjuds och faktum är att organisationen redan 2004 fördömde ”användningen av DU-vapen och krävde att de skulle förbjudas”.

Kärnkraften

I Tyskland är debatten om kärnkraft mycket mera högljudd än i Sverige och motståndarna i klar majoritet. Demonstrationerna avlöser varandra. Alla partier utom liberalerna FDP förespråkar mer eller mindre omedelbar avveckling. De gröna är enhälligt för att stoppa kärnkraften, och de har stora framgångar i väljarundersökningarna. I Ba-

den-Württemberg kommer de i regeringsställning och sannolikt i Berlins stadsfullmäktige också.

Der Spiegel nr 14/4 bar omslagstiteln ”Kärnfrågan”: Hur Tyskland kan fungera utan atomkraft” och en bild på ett skrotupplag med kärnkraftverk på hög. Inne i tidningen en bild på ”Kärnkraft – Nej tack”-aktivister och texten ”Drömmen om en snabb avveckling: Energikoncernerna gör fortfarande motstånd, men de tyska atomkraftverkens öde är beseglat.”

Skev rapportering

Vad beträffar media rapporterade de inte mycket från kongressen, och rapporterna ”balansades” med motsatta uppfattningar eller skevades. Ändå var det mer än vad svenska ”kollegor” skulle ha återgivit. Två gröna aktivister, den ena på väg att bli stadsfullmäktigeledamot i Berlin, blev förvånade att höra om bristen på rapportering i Sverige. De hade trott att medierna var betydligt friare och mer oberoende än i Tyskland, men nu fick de intrycket att det var tvärtom.

Många av kongressdeltagarna var med på en demonstration utanför kristdemokraternas, CDU:s, högkvarter. Det var en så kallad *lie in* där 400 människor lade sig ner på torget som döda och reste sig sedan efter en minut för den alternativa energin. Berliner Morgenpost skrev om energibolagens stop-

En av talarna var Helen Caldicott, barnläkare, som tidigare har nominerats till Nobels fredspris.

pade inbetalningar till en fond för undersökning av alternativa energikällor. Det hade de kommit överens om med regeringen tidigare, men energibolagen ansåg att regeringen brutit sin del genom att överväga en avveckling av kärnkraften. Tidningen fortsatte artikeln med demonstrationen och en bild men lät partiordföranden i FDP avsluta och han ”krävde en mera seriös debatt: ’En politik som leds av känslor och rädsla kan inte leda samhället’”.

Energikällor som finns nu

Kanske en aning förmätet att ifrågasätta kunskaperna hos sådana som professorn i kvant-

fysik Hans-Peter Dürr, som var student hos atombombens fader Edward Teller och senare medarbetare till Werner Heisenberg.

Enligt honom skulle de hållbara energikällorna kunna ersätta kärnkraften redan nu, och som ett exempel hur det skulle kunna göras har fysikern Hans Grassman utvecklat ett system av ”linjära speglar” som effektivt fångar solljuset och omvandlar till värme. Spegelarna tillverkas redan industriellt. Vid kongressens avslutning tilldelades han priset The Nuclear free Future Award.

För att återkomma till Dr. Furitsu som kom direkt från Fukushima så slutade hon sitt

anförande med frågan: ”Hur ska vi kunna stoppa den gemensamma fienden, de som bygger kärnkraftverk och tillverkar kärnvapen?” och gick sedan långsamt ned från podiet med ansiktet vänt mot väggen. Publikens stod upp och de rungande applåderna höll på länge, länge. Man ville ingjuta styrka och hopp i den läkaren och alla offren, de som fortfarande lever med skador och sjukdomar.

Text och foto:
Gabor Tiroler

Den som vill veta mera kan besöka www.chernobylcongress.org eller ARK:s hemsida www.uraniumconference.org

Unga arabiska rebeller överraskar världssamfundet

Det började i Tunisien där arbetslös ungdom väckte en så stark och allmän kritik mot den härskande ekonomiska eliten att presidenten och hela hans familj gick i landsflykt.

Den fredliga revolution som startade i Kairo riktades mot Egyptens president general Mubarak, som kom till makten för 30 år sedan genom en kupp och sedan styrte landet med stöd från sina militära kontakter. Han svarade med att utlova nyval i september och då avgå.

Efter dessa relativt fredliga demonstrationer i Tunisien och Egypten började i Tripolis starka folkliga protester mot de politiska och ekonomiska förhållandena i Gadaffis Libyen. Här svarade presidenten med att ömsom vädja till sina anhängare i den egna klanen och läsa högt ur sin ”gröna bok”, ömsom hota alla rebeller med dödsstraff. Förutom Libyens polismakt har Gadaffi också en väl beväpnad krigsmakt med legosoldater till stöd.

Rebellrörelsen har sitt starkaste stöd bland ungdomar från rivaliserande klaner i Libyens östra områden på gränsen mot Egp-

ten. De kämpar med kulprutor monterade på pickup-bilar – är dåligt utbildade för strid och saknar stridsvagnar och flyg.

Ett stort antal gästarbetare från grannländerna har lämnat anläggningarna för export av olja och gas. De evakueras med båtar från hamnstäderna eller finns i flyktingläger vid gränserna till Tunisien och Egypten. Många av dem vill söka sig till arbeten i andra länder.

Hur har nu världssamfundet reagerat?

Först måste konstateras att det inte finns något allmänt erkänt världssamfund. Vi vaknar upp till insikten att FN – som ofta åberopas som normgivande – enbart speglar en värld med stora brister när det gäller att lösa konflikter. Alltför många u-länder, som på 1960-talet blev självständiga, är fortfarande ekonomiskt beroende av väst samtidigt som de styrs av totalitära regimer. Längre har de oljerika länderna i Nordafrika och Mellanöstern cyniskt betraktats som ”stabila” och utrustats med moderna vapen i utbyte mot olja. Nu när en ungdomlig opposition vill avsätta sina herrar får västvärldens diplomater kalla

fötter och famlar efter lösningar som inte hotar deras ekonomiska makt.

Redan år 2005 antog FN:s Generalförsamling principen om ”skyldigheten att skydda” (responsibility to protect, R2P) som föreskriver att stater, individuellt och kollektivt, har en skyldighet att skydda mot allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter.

Den prövades aldrig i Rwanda eller Bosnien men togs nu fram för att kväsa Gadaffi i Libyen.

Från Arabförbundet kom ett förslag om en ”no fly zone” som ett led i att få slut på striderna och öppna dörren till den nödvändiga konstitutionella omstruktureringen av en ny libysk republik. Diskussionerna i FN:s Säkerhetsråd föregicks av rapporter om brutala övergrepp av oppositionella och beskrivningar av den uppenbara skillnaden i militär styrka.

EU-länderna var sinsemellan oense om unionens politik och i USA motsatte sig Obama allt tal om trupperingsatser på marken. Frankrikes president ville framstå som handlingskraftig och erkände en rebellorganisation

som legitim ny regim – trots att Gadaffi inte avgått!

Media översvämmades av reportage om hur en ”no fly zone” skulle övervakas och var befälet skulle utövas. Svensk press slösade med bilder av JAS Gripen. Vissa spekulerade över om deltagandet i Libyen skulle öka försäljningsvärdet, andra talade om test i strid liksom i Kongo för 48 år sedan. Både EU och USA var ovilliga att leda flyginsatserna. En konferens i London med 40 deltagande stater valde till slut Nato. Sverige skulle avvakta en förfrågan – från Nato – om deltagande.

Regeringen Reinfeldt var påfallande snabb att skriva ihop en proposition och i Riksdagen ville alla partier utom Sverigedemokraterna svara Ja till en svensk insats med JAS Gripen.

Från Socialdemokraterna genomdrevs begränsningen att inte beskjuta mål på marken och att inte inlåta sig i luftstrider.

När detta skrivs har striderna mellan Gadaffis armé och rebellernas grupper inte kommit till något avgörande. Överstens avhoppade ministrar har tagit kontakter i Grekland och Turkiet och en av sönerna befinner

sig i London för förhandlingar.

Medan det politiska etablissemangen varit påfallande ivrigt att besluta om en militär insats i Libyen börjar allt flera eftertänksamma och kritiska röster höras. Det saknas realistiska mål för de nödvändiga dialogerna mellan olika klaner och religiösa grupper, som har tydliga historiska rötter. Vi kan inte från ett västligt perspektiv diktera förutsättningarna för en fredlig utveckling till mera demokratiska statsskick i de nu aktuella länderna. Det kanske är nödvändigt göra flera delningar till mindre enheter – så som nu sker med Sudan.

Vill vi från EU med- och påverka borde det ske med humanitära insatser. Enligt uppgift har vi hittills bistått Libyen med 40 miljoner. Projektet med de åtta JAS-planen beräknas kosta 200 miljoner – om inga olyckor tillkommer.

En vapenvila måste nu vara ett första steg, och FN är den lämpligaste institutionen för att upprätthålla denna vapenvila medan konstitutionella diskussioner genomförs.

Lars-Gunnar Ekegård